

СУТЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Проведено аналіз визначення понять внутрішнього та зовнішнього аудиту для виявлення спільних і відмінних рис. Обґрунтовано необхідність запровадження внутрішнього аудиту на підприємстві

Постановка проблеми. У сучасних економічних умовах, коли діяльність підприємств супроводжується різноманітними ризиками, а зовнішній фінансовий контроль не задовольняє потреби власників та керівників підприємств в отриманні інформації про реальний стан справ на підприємстві і напрями його поліпшення, виникає необхідність налагодити інші, дієвіші види контролю, одним з яких виступає внутрішній аудит.

Оскільки метою внутрішнього аудиту є забезпечення ефективності діяльності апарату управління щодо захисту законних майнових інтересів підприємства, зміцнення його фінансового стану та сприяння підвищенню ефективності роботи, а також удосконалення системи бухгалтерського обліку, то він є важливою функцією управління, яка охоплює перевірку правильності облікового відображення, аналіз і контроль, порівняння й оцінку фактично досягнутого результату з поставленою метою і задачами підприємства.

Саме служба внутрішнього аудиту призначена для удосконалення організації й управління виробництвом, виявлення і мобілізація резервів його зростання з метою підвищення кінцевих результатів.

Тому, саме існує необхідність вивчення внутрішнього аудиту як одного з способів внутрішньогосподарського контролю. Для ґрунтовного вивчення всіх проблемних питань, що виникають в сфері внутрішнього аудиту, необхідно вивчити сутність аудиту, визначити його види, зокрема, внутрішній та зовнішній аудит, а також встановити їх спільні та відмінні риси з метою обґрунтування ролі внутрішнього аудиту в діяльності підприємства.

Метою дослідження є аналіз визначення понять внутрішнього та зовнішнього аудиту для виявлення їх спільних і відмінних рис, та з'ясування необхідності запровадження внутрішнього аудиту на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теоретичних основ аудиту присвятили свої праці ряд відомих вчених світу, зокрема: західні – Р. Адамс, Є. Аренс, К. Маутц, Д. Робертсон, Г. Шараф; російські – Р. Алборов, В. Андреева, Ю. Дапиловський, Я. Соколов, А. Шеремет; українські – М.Т. Білуха, О.С. Бородкін, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, Н.І. Дорош, М.В. Кужельний, О.А. Петрик, О.Ю. Редько, К.І. Редченко, В.С. Рудницький, Б.Ф. Усач та інші. Проблемам внутрішнього аудиту було присвячено праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як В.В. Бурцева, Л. Драгуна, В.М. Мельника, Л.О. Сухарєвої, Т.В. Фоміна.

Викладення основного матеріалу. На сьогоднішній день в нашій державі, зважаючи на розвиток ринкових відносин, особливого поширення набувають аудит та аудиторські послуги. Як зауважує П.Г. Пономаренко, “даний процес направлений на здійснення відповідно до чинного законодавства незалежних перевірок господарських, фінансових операцій, показників в бухгалтерській звітності і іншій документації на їх відповідність встановленим нормативно-правовим актам” [5, с. 350].

В літературі існує значна кількість класифікацій аудиту та аудиторських послуг, зокрема, за субектами здійснення, аудит класифікують на зовнішній та внутрішній. Зовнішній аудит полягає у застосуванні системи заходів, які спрямовані на підвищення рівня впевненості аудитора при

висловленні думки про достовірність фінансової звітності суб'єкта господарювання та відповідності обраних підприємством прийомів та способів організації та ведення обліку вимогам чинного законодавства.

На протигагу зовнішньому аудиту, внутрішній аудит включає, по-перше, контроль за збереженням активів суб'єкта підприємницької діяльності, по-друге, дотримання їх раціонального використання, по-третє, моніторинг якості управління підприємством.

У Законі України “Про аудиторську діяльність” [9] визначає аудит як “перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки

аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів”. Дане визначення, на нашу думку, коректне щодо визначення аудиту, оскільки передбачає виконання його функцій та завдань. Проте, необхідно розглянути погляди науковців, які досліджували проблематику аудиту у своїх працях.

Для з'ясування сутності внутрішнього та зовнішнього аудиту та встановлення відмінностей між ними досліджено їх визначення різними вченими, теоретиками та практиками (табл. 1).

Таблиця 1. Визначення зовнішнього аудиту в економічній літературі

№	Автор	Трактування терміну	Критична оцінка терміну
1	2	3	4
1.	Подольський В.І. [14]	Аудиторська діяльність (аудит) – підприємницька діяльність з незалежної перевірки бухгалтерського обліку та фінансової (бухгалтерської) звітності організацій та індивідуальних підприємців (с. 23)	Не можемо погодитись з Подольським В.І., оскільки аудит є процесом застосування аудиторських процедур для висловлення думки аудитора про достовірність фінансової звітності, а аудиторська діяльність включає в себе елементи організації діяльності суб'єктів, які здійснюють аудит
2.	Адамс Р. [1]	Аудит – незалежний розгляд спеціально призначеним аудитором фінансових звітів підприємств і вираження думки про них при дотриманні правил, встановлених законом (С. 13)	Визначення Адамса Р. на враховує предмета аудиту фінансової звітності, хоча останній зумовлює зміст аудиторських процедур, які повинні бути застосовані аудитором
3.	Андреев В.Д. [3]	Аудит – це процес перевірки ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності на підприємствах з різними формами господарювання та власності з точки зору їх достовірності та відповідності діючому законодавству (С. 210)	Погоджуючись з визначенням, даним Андреевим В.Д., вважаємо, що при визначенні аудиту необхідно передбачати мету його здійснення
4.	Аренс Э.А., Лоббек Дж.К. [4]	Аудит – це процес, за допомогою якого компетентний незалежний працівник накопичує та оцінює свідчення про інформацію, яка піддається кількісній оцінці та відноситься до специфічної господарської системи, щоб визначити та виразити в своєму висновку міру відповідності цієї інформації встановленим критеріям (С. 7)	Є дискусійними окремі елементи визначення, а саме: 1) суб'єкт проведення аудиту. Необхідно уточнити, що це має бути саме аудитор, який наділений правом та компетенцією здійснювати таку діяльність; 2) оцінка інформації, яка перевіряється. Це повинна бути не тільки кількісна, але й якісна оцінка
5.	Вороніна Л.І. [7]	Аудит – це процес зменшення від дозволеного інформаційного ризику для користувачів фінансових звітів (С. 18)	Дане визначення є вузьким та не розкриває багатоаспектність аудиту

Продовження табл. 1

1	2	3	4
6.	Подольський В.І. [14]	<i>Аудиторська діяльність (аудит)</i> – підприємницька діяльність з незалежної перевірки бухгалтерського обліку та фінансової (бухгалтерської) звітності організацій та індивідуальних підприємців (с. 23)	Не можемо погодитись з Подольським В.І., оскільки аудит є процесом застосування аудиторських процедур для висловлення думки аудитора про достовірність фінансової звітності, а аудиторська діяльність включає в себе елементи організації діяльності суб'єктів, які здійснюють аудит
7.	Грачев А.Н., Терехова Т.В. [8]	<i>Аудит</i> – систематичний, незалежний та документований процес отримання даних аудиту (перевірки) та об'єктивної їх оцінки з метою встановлення міри виконання узгоджених критеріїв аудиту (перевірки) (С. 6)	Не можемо погодитись з наведеним визначенням, оскільки: 1) зовнішній аудит проводиться не систематично, а при виникненні такої необхідності; 2) аудит проводиться для висловлення думки про достовірність звітності та даних бухгалтерського обліку, а не для міри виконання узгоджених критеріїв аудиту
8.	Петренко Н.І. [13]	<i>Аудит</i> – це метод господарського контролю, що здійснюється на добровільних, договірних засадах між аудитором і підприємством-замовником та складається із сукупності методичних прийомів, застосування яких дозволяє аудитору визначити вірогідність звітності, обліку, їх повноту та відповідність чинному законодавству та встановленим нормативам (С. 157-158)	Цілком погоджуємось з Н.І. Петренко і вважаємо дане визначення найповнішим
9.	Шеремет А.Д., Суйц В.П., Шеремет А.Д., Суйц В.П. [17]	<i>Аудит</i> – це незалежна перевірка фінансової (бухгалтерської) звітності з метою вираження думки про ступінь достовірності цієї звітності” (С. 15)	Наведене визначення доцільно доповнити тим, що аудитор при цьому застосовує систему аудиторських процедур
10.	Шишкєдова Н.Н. [18]	<i>Аудиторська діяльність (аудит)</i> – підприємницька діяльність з незалежної перевірки бухгалтерського обліку та фінансової (бухгалтерської) звітності організацій та індивідуальних підприємців (С. 9)	Не можемо погодитись з Шишкєдовою Н.Н., оскільки аудит є процесом застосування аудиторських процедур для висловлення думки аудитора про достовірність фінансової звітності, а аудиторська діяльність включає в себе елементи організації діяльності суб'єктів, які здійснюють аудит

Щодо наведених дефініцій аудиту ми бачимо певну непослідовність у визначеннях. Так, більшість авторів, а саме Р. Адамс, В.Д. Андрєєв, Э.А. Арєнс та Дж.К. Лоббек наголошують на тому, що аудит – це процес перевірки ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності для встановлення їх достовірності та відповідності чинному законодавству. В свою чергу Л.І. Вороніна розглядає аудит, як процес зменшення інформаційного ризику користувачів фінансових звітів у недостовірності фінансової звітності суб'єкта господарювання. На наш погляд, даний термін не повністю

розкриває сутності поняття, адже аудит більш спрямований на висловлення думки про достовірність фінансових звітів підприємства.

Подольський В.І. та Шишкєдова Н.Н. вважають, що це підприємницька діяльність з незалежної перевірки бухгалтерського обліку та фінансової звітності організацій та індивідуальних підприємців. Дане визначення є не досить повним, оскільки воно не відображає всіх завдань діяльності аудитора. Такі автори як А.Н. Грачев, Т.В. Терехов, В.П. Суйц, А.Д. Шеремет схилиються до того, що це незалежна та систематична перевірка фінансової звітності. Однак аудит

проводиться здебільшого в тому випадку коли виникає необхідність. Петренко Н.І. надає найбільш розширене тлумачення аудиту, зазначаючи, що це метод господарського контролю, що здійснюється на добровільних, договірних засадах між аудитором і підприємством-замовником.

Узагальнюючи погляди вітчизняних і зарубіжних вчених, зробимо висновок, що трактування зовнішнього аудиту є досить різноманітним, більшість авторів спрощують визначення аудиту, не передбачаючи основних завдань аудитора. Вважаємо, що доцільно про визначенні аудиту використовувати системний підхід за найбільш суттєвими його ознаками.

В економічно розвинутих країнах внутрішньому аудиту приділяється значна увага. Адже саме він виступає невід’ємною частиною системи управління підприємством.

Проаналізувавши позицію А.М. Соніна, можна виділити наступні передумови виникнення внутрішнього аудиту:

1) найбільш гучні корпоративні скандали західного світу показали неспроможність аудиторських компаній виконувати свої функції на належному рівні (зокрема завдання економічної діагностики), що відповідно викликало зацікавленість власників та керівників до внутрішнього аудиту;

2) внутрішній аудит стає невід’ємною частиною якісного корпоративного управління, а відтак одним з основних заходів контролю на підприємстві;

3) наявність внутрішнього аудиту на підприємстві є оптимальним контрольним заходом для власників, що не приймають безпосередньої участі в управлінні компанією [16, с. 3-4].

Сонін А.М. виділяє три етапи розвитку внутрішнього аудиту, що припав на ХХ – початок ХХІ ст. і зумовлювався зміною завдань та роллю внутрішнього аудиту на підприємстві

На рис. 1 зображені завдання внутрішнього аудиту на різних етапах його розвитку.

Рис. 1. Еволюція завдань внутрішнього аудиту в процесі його розвитку*

*Джерело: на основі [16, с. 7]

“На сучасному етапі, – зазначає А.М. Сонін – внутрішній аудит виконує надзвичайно важливі функції: бере участь у вдосконаленні процесів управління ризиками, контролю і корпоративного управління” [16, с. 3]. Так, внутрішній аудит поступово став невід’ємною частиною внутрішнього контролю.

Основними замовниками внутрішнього аудиту на сьогоднішній день є вище керівництво підприємств і організацій рада директорів, дирекція. Вони визначають напрями здійснення аудиту та завдання аудиторів. Сонін А.М. також відмічає, що “для

внутрішніх аудиторів є дуже важливо вміти взаємодіяти з усіма категоріями замовників, оскільки різні ланки керівництва в багатьох випадках по-різному розуміють роль і завдання внутрішнього аудиту” [16, с. 3].

Отже, як бачимо, роль внутрішнього аудиту на підприємстві надзвичайно велика. Але не кожне підприємство має змогу створити собі на підприємстві службу внутрішнього аудиту. В цьому випадку керівництву підприємства необхідно вирішити питання економічної доцільності такого організаційного заходу, оскільки створення в організаційній структурі

потужного додаткового підрозділу може не принести позитивного економічного ефекту у порівнянні із понесеними на це витратами. Проаналізувавши трактування, наведені вченими, можна відмітити, що неврегульованим залишається визначення внутрішнього аудиту.

Таблиця 2. Визначення внутрішнього аудиту в економічній літературі

№ з/п	Автор	Трактування терміну	Критична оцінка визначення
1	2	3	4
1	Алборов Р.А. [2]	Внутрішній аудит – це фактично внутрішньогосподарський контроль (С. 13)	Функції внутрішнього аудиту співпадають з функціями внутрішньогосподарського контролю, проте, з цим не можна погодитися, оскільки внутрішньогосподарський контроль здійснюється усіма підрозділами підприємства і направлений на забезпечення ефективної діяльності підприємства, а внутрішній аудит досліджує та оцінює ефективність діяльності системи внутрішньогосподарського контролю шляхом проведення перевірок
2	Пономаренко П.Г. [15]	Внутрішній аудит – це перевірка дотримання встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку і надійності функціонування внутрішнього контролю (С. 351)	Дане трактування є найбільш простим та зрозумілим, але не повним. В даному випадку доцільно було б доповнити його тим, що дана перевірка здійснюється працівниками підприємства
3	Вітюк Л.М., Гайдай Л.П. [6]	Внутрішній аудит – це регламентована внутрішніми документами підприємства сукупність процедур внутрішнього контролю ланок управління і різних аспектів діяльності підприємства, які здійснюються спеціалізованим відділом або окремою посадовою особою з метою допомоги органам управління в ефективному внутрішньому контролі (С. 23)	Дане визначення є найповнішим та розкриває сутність внутрішнього аудиту
4	Калистратов Л.М. [10]	Внутрішній контролем (аудитом) розуміє організовану економічним суб'єктом, діючу в інтересах керівників або власників, регламентовану внутрішніми документами систему контролю за дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку та надійністю системи внутрішнього контролю (С. 50)	Не можна погодитись даним визначенням, оскільки в даному визначенні ототожнено терміни внутрішній контроль та внутрішній аудит, які слід розмежовувати через те, що внутрішній аудит є складовою внутрішнього контролю
5	Пантелєєв В.П. [11]	Внутрішній аудит – це аудит, який здійснюється співробітниками суб'єкта господарювання (С. 310)	Даний визначення є не повним, оскільки зорієнтоване лише на здійснення внутрішнього аудиту співробітниками підприємства, не враховуючи при цьому його мети
6	Пантелєєв В.П., Корінько М.Д. [12]	Внутрішній аудит – це діяльність з оцінювання, яка організована в межах суб'єкта господарювання і яку виконує окремий його відділ чи окрема особа (С. 23)	Наведений термін є занадто вузьким та не розкриває суть внутрішнього аудиту

За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що погляди різних науковців та практиків щодо визначення сутності внутрішнього аудиту є неоднозначними і суперечливими.

З розглянутих вище трактувань, відмітимо погляди В.П. Пантелєєва, М.Д. Корінько, Л.М. Вітюк, Л.П. Гайдай, які найповніше розкривають сутність поняття “внутрішній аудит” в даному терні вони вбачають те, що діяльність з надання послуг з метою допомоги органам управління в ефективному внутрішньому контролі. Група науковців таких як Р.А. Алборов, Л.М. Калістратов більше ототожнюють поняття внутрішній аудит з внутрішньогосподарським контролем, але на наш погляд ці два поняття потрібно розділяти, оскільки внутрішньогосподарський контроль здійснюється усіма підрозділами підприємства і направлений на забезпечення ефективної діяльності підприємства, а внутрішній аудит досліджує та оцінює ефективність діяльності системи внутрішньогосподарського контролю шляхом проведення перевірок. Пономаренко П.Г., вважає, що внутрішній аудит – це дотримання встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку і надійності функціонування внутрішнього контролю.

Разом з тим в Міжнародних стандартах професійної практики внутрішнього аудиту (2005) Інституту внутрішніх аудиторів (International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing. The Institute of Internal Auditors), зазначено, що під внутрішнім аудитом слід розуміти “діяльність з надання незалежних і об’єктивних гарантій і консультацій, направлених на вдосконалення діяльності організації” [19, с. 5]. На нашу думку, дане визначення охоплює основні суттєві аспекти, пов’язані з діяльністю внутрішніх аудиторів.

Отже, в економічній літературі немає єдиного підходу щодо визначення суті внутрішнього аудиту. Аналізуючи різні трактування цього поняття, внутрішній аудит доцільно визначати як перевірку, яка проводиться створеною на підприємстві службою внутрішнього контролю з метою вивчення господарських операцій для надання рекомендацій щодо економічного та ефективного використання ресурсів та досягнення позитивного кінцевого результату.

Проаналізувавши терміни внутрішній та зовнішній аудит, можна виділити спільні та відмінні риси, які зазначені в таблиці 3.

Таблиця 3. Порівняльна характеристика спільних та відмінних рис між зовнішнім та внутрішнім аудитом

Елементи	Внутрішній аудит	Зовнішній аудит
1	2	3
Постановка завдань	Визначається керівництвом виходячи з потреб управління підприємством в цілому та його підрозділами	Визначається договором між незалежними сторонами: підприємством та аудитором (аудиторською фірмою)
Об’єкт	Вирішення окремих функціональних завдань, розробка та перевірка інформаційних систем підприємства	Головним чином система обліку та звітності підприємства
Мета	Визначається керівництвом підприємства	Визначаються законодавством з аудиту: оцінка достовірності фінансової звітності
Основне завдання	Задоволення потреб адміністрації в рамках даної господарської системи	Вираження власної думки для потреб третіх осіб: акціонерів, інвесторів, банків, партнерів, органів влади
Засоби	Обираються самостійно чи визначаються стандартами внутрішнього аудиту	Визначаються загальноприйнятими аудиторськими стандартами
Вид діяльності	Виконавча	Підприємницька
Організація роботи	Виконання конкретних завдань керівництва	Визначається аудитором самостійно виходячи з правил аудиторської перевірки

Продовження табл. 3

1	2	3
<i>Взаємовідносини</i>	Підпорядкованість керівництву та залежність від нього	Рівноправне партнерство, незалежність
<i>Суб'єкти</i>	Співробітники, які підкоряються керівництву та є штатними працівниками	Незалежні експерти, що мають відповідний атестат та ліцензію на право займатися цим видом підприємництва
<i>Кваліфікація</i>	Визначається за розсудом керівництва	Регламентується державою
<i>Оплата</i>	Нарахування заробітної плати за штатним розписом	Оплата наданих послуг за договором
<i>Відповідальність</i>	Перед керівництвом за виконання обов'язків	Перед клієнтами та третіми особами, встановлена законодавчими та нормативними актами
<i>Методи</i>	Можуть бути однаковими при вирішенні однакових задач, проте є відмінності в мірі точності та детальності	
<i>Звітність</i>	Перед керівництвом	Завершальний етап аудиторського висновку може бути опублікована, аналітична частина передається клієнту

Як засвідчує таблиця 3, замовником внутрішнього аудиту є керівництво підприємства, а зовнішнього аудиту – власники підприємства (акціонери).

На відміну від зовнішніх аудиторів, які перевіряють компанію щороку і у визначений термін, внутрішні фахівці здійснюють аудит підрозділів компанії зазвичай несподівано для менеджерів і нерідко проводять більш глибоке дослідження діяльності підприємства. Перевіряють фінансові потоки, відносини з клієнтами, постачальниками, відповідність роботи підрозділів внутрішнім правилам тощо. Результати таких перевірок виносять на розсуд власників підприємства. Внутрішній аудит дозволяє їм зрозуміти, що відбувається на підприємстві, які підрозділи працюють неефективно, а також як підвищити привабливість бізнесу для інвесторів.

Внутрішній аудит у порівнянні із зовнішнім є більш поглибленим і таким, що враховує специфіку підприємства, ознайомлений із правилами внутрішнього звітування, а саме:

- дотримання встановленої політики підприємства;
- прогноз обсягу реалізації продукції, товарів, робіт та послуг, розміру отриманих прибутків;
- розробку та контроль за дотриманням планів невідкладних заходів;
- дані аналізів кошторисів та фактичних витрат;

– аналіз ситуацій ризику і запобігання банкрутству;

– використання ноу-хау тощо.

Внутрішній аудит підпорядкований тільки керівництву підприємства або його власнику. Тому такий аудит не є незалежним стосовно господарюючого суб'єкта, проте його можна назвати незалежним відносно інших внутрішніх служб та підрозділів підприємства.

Отже, в загальному розумінні внутрішній аудит можна визначити як систему методів та способів перевірки того, наскільки успішно підприємство здійснює свою діяльність.

Основними завданнями внутрішнього аудиту є:

1) оцінка ефективності виробництва, продуктивності праці, раціональності використання засобів виробництва

2) систему внутрішнього контролю в частині достовірності інформації, дотримання законодавства, збереження активів, ефективності і результативності діяльності окремих операційних і структурних підрозділів і компанії в цілому;

3) допомогти відповідним працівникам покращити ефективність їх роботи;

4) забезпечити задоволення потреб управлінського персоналу щодо надання контрольної інформації з питань, що їх цікавлять;

5) ефективність системи управління ризиками і пропонує методи контролю ризиків;

6) пошук резервів підвищення ефективності діяльності підприємства;

Особливістю внутрішнього аудиту є його здійснення на підприємстві безперервно, що дозволяє своєчасно виявити систематичні недоліки в роботі персоналу та попередити їх появу в майбутньому.

Забезпеченню ефективності діяльності суб'єктів підприємницької діяльності багато в чому сприяють впровадження і правильна організація системи внутрішнього аудиту.

Внутрішній аудит здійснюється спеціальним структурним підрозділом підприємства або його робітниками, безпосередньо підлеглими керівництву підприємства чи перебуваючими в його штаті.

Діяльність служби внутрішнього аудиту, є найскладнішою формою організації контролю на підприємстві, оскільки, як правило, вимагає значних грошових коштів.

Про те, як показує практика створення даного відділу на підприємстві є необхідним, а особливо на великих підприємствах. Доцільність його впровадження на підприємствах пояснюється тим, що його наслідки в кінцевому результаті носитимуть попереджувальний характер щодо встановлення необґрунтованих та незаконних дій, невинуватених та неефективних управлінських рішень.

Рішення власників щодо необхідності внутрішнього аудиту на підприємстві залежить від розуміння сутності та ролі внутрішнього аудиту.

Слід зазначити, що не для всіх підприємств необхідний внутрішній аудит. Наприклад, якщо підприємство невелике і власник сам в змозі контролювати всі процеси, що відбуваються в господарському житті, то немає необхідності у здійсненні внутрішнього аудиту. Проте при збільшенні масштабів діяльності зростає та ускладнюється процес управління, власник не зможе повністю контролювати діяльність підприємства, делегуючи повноваження управління менеджерам, контролювати діяльність яких теж треба. Тому з'являється необхідність у внутрішньому аудиті.

Внутрішній аудит необхідний не тільки власникам підприємства, але й управлінцям, завдання яких управляти бізнесом шляхом поставлених власником цілей найбільш ефективним способом. Успішність виконання цього в значній мірі залежить від володіння менеджером інформацією, необхідною для прийняття управлінських рішень та ефективної системи контролю за виконанням прийнятих рішень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В результаті проведеного дослідження ми прийшли до висновку, що поняття внутрішнього аудиту є не досить дослідженим в економічній літературі. Проаналізувавши наявні тлумачення даного терміну, ми вважаємо за доцільне ввести наступне визначення:

Внутрішній аудит – це сукупність процедур внутрішнього контролю ланок управління і різних аспектів діяльності підприємства, регламентована внутрішніми документами, які здійснюються окремим відділом або посадовою особою з метою допомоги органам управління здійснювати внутрішній контроль за діяльністю підприємства.

Належна організація внутрішнього аудиту сприяє більш ефективній діяльності підприємства, підвищуючи відповідальність працюючих даного підприємства за свої вчинки, запобігаючи виникненню негативних явищ, пов'язаних з діяльністю підприємства.

Ефективний внутрішній аудит може зменшити витрати компанії та забезпечити їй позитивний кінцевий результат.

Створення саме такої служби контролю на підприємстві дозволить керівнику підприємства налагодити ефективний контроль за його підрозділами; виявити резерви і найбільш перспективні напрями розвитку виробництва; підвищити кваліфікаційний рівень фінансово-економічних, бухгалтерських і інших служб.

Таким чином, ефективний внутрішній аудит сприятиме успішному розвитку компанії в умовах жорсткої конкурентної боротьби та посилення впливу різного роду ризиків на діяльність підприємства.

Список використаної літератури:

1. *Адамс Р.* Основы аудита : Пер. с англ. / Под ред. Я.В. Соколова. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1995. – 398 с.
 2. *Алборов Р.А.* Аудит в организациях промышленности, торговли, АПК. – М: Дело и сервис, 1998. – 464 с.
 3. *Андреев В.Д.* Практический аудит (справочное пособие). – М.: Экономика, 1994. – 366 с.
 4. *Аренс Э.А., Лоббек Дж.К.* Аудит: Пер. с англ.; Гл. редактор серии проф. Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 560 с.
 5. Бухгалтерский учет, анализ и аудит: учеб. пособие / П.Г. Пономаренко [и др.]; под общ. ред. П.Г. Пономаренко. – 2-е изд., испр. – Минск: Выш. шк., 2007. – 527 с. – С. 349-361.
 6. *Вітюк Л.М., Гайдай Л.П.* Внутрішній аудит як вид економічного контролю // Вісник ЖІТІ. – 1999. – № 10. – С. 22-27.
 7. *Воронина Л.И.* Аудиторская деятельность: основы организации: учебно-практическое пособие / Л.И. Воронина. – М.: Эксмо, 2007. – 336 с.
 8. *Грачев А.Н., Терехова Т.В.* Диалог консультанта с внутренним аудитором. – Нижний Новгород: ООО “Приоритет”, 2004. – 136 с.
 9. Закон України “Про аудиторську діяльність” № 3125-ХІІ від 22 квітня 1993 року.
 10. *Калистратов Л.М.* Аудит: Учебное пособие. – М.: Издательско-торговая корпорация “Дашков и К°”, 2007. – 256 с
 11. *Пантелеев В.П.* Аудит. – Навчальний посібник. – К.: Видавничий дім “Професіонал”, 2008. – 400 с.
 12. *Пантелеев В.П., Корінько М.Д.* Внутрішній аудит: Навч. посіб. / За ред. д.е.н, проф. В.О. Шевчука. Державна академія статистики обліку та аудиту Державного комітету статистики України. – К., 2006. – 247 с.
 13. *Петренко Н.І.* Проблеми визначення аудиту в економічній літературі // Держава та регіони. – 2002. – № 4. – С. 153-158.
 14. *Подольський В.І.* Аудит: Учебник / Под ред. В.И. Подольского. – М.: Экномистъ, 2003. – 494 с.
 15. *Пономаренко П.Г.* Бухгалтерский учет, анализ и аудит: учеб. пособие / П.Г. Пономаренко [и др.]; под общ. ред. П.Г. Пономаренко. – 2-е изд., испр. – Минск: Выш. шк., 2007. – 527 с. – С. 349-361.
 16. *Сонин А.М.* Внутренний аудит: Современный подход. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 64 с.
 17. *Шеремет А.Д., Суйц В.П.* Шеремет А.Д., Суйц В.П. Аудит: Учебник. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 352 с.
 18. *Шишкеедова Н.Н.* Основы аудита / Н.Н. Шишкеедова. – М.: ГроссМедиа, 2004. – 240 с.
 19. International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing. The Institute of Internal Auditors, 2005.
- ФІЛОЗОП О.В. – здобувач кафедри бухгалтерського обліку і контролю Житомирського державного технологічного університету
- Наукові інтереси:
– питання організації і методики внутрішнього аудиту